

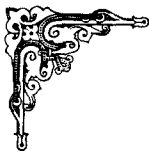
Не сидиться спокійно дома невтомній трудівниці і в її 85 літ. Незважаючи на похилий вік, вона активно займається громадською роботою. З 1991 року співпрацює з краєзнавчим товариством "Подільське братство". Тамара Андріївна є частою гостею учнів і студентів міста. Її спогади і розповіді молодь сприймає з великим інтересом. А подає вона їх по-особливому, по-своєму, цікаво, використовуючи зібрані впродовж усього життя фольклорні твори. Дивовижна пам'ять дозволяє їй охоплювати край віків та пригортати століття народної долі. Мов добрий і мудрий садівник прищеплює молодому поколінню розумні зерна знань, прилучаючи його вивчати і розуміти своє минуле.

І досі у місті ніхто не проведе так цікаво екскурсію, як Тамара Сис. Щоправда, зважаючи на вік, вони відбуваються на замовлення. А у своїй скромній однокімнатній квартирі ревно і чесно працює над кожним фактом, літературним рядком, архівним матеріалом, аби зберегти і донести до прийдешніх поколінь нашу цікаву і багату історію.

Подвижницька і благородна праця невтомної трудівниці, спеціаліста багатющих знань, людини високої культури, полум'яного і доброго серця відзначена орденом "Знак Пошани", знаком Міністерства культури СРСР "За відмінну роботу", грамотами АН СРСР тощо. Тамара Сис - "Відмінник культури СРСР". У ювілярки є чимало цікавих задумів і творчих планів. Нехай же кожне день приносить їй добрий настрій, радість, здоров'я, успіхи у праці, щирі посмішки людей.

Анатолій Гавришук

Краєзнавці про свій край: Список літератури.- Хмельницький.-1973.-С. 22-24; Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст.-Кам'янець-Подільський.-1993.-С. 348-349; Печенюк Л.В., Печенюк М.А. Подільська берегиня творчих скарбів народу//Матеріали IX-ої Подільської історико-краєзн. конфер.-Кам'янець-Подільський.-1995.-С. 473-474.

КРАЄЗНАВЕЦЬ І ПЕДАГОГ

Ім'я Анатолія Сваричевського відоме не лише на Поділлі, а й в інших регіонах нашої України, бо він багато років досліджує життя і діяльність видатних письменників, учених, педагогів, які жили й працювали на Хмельниччині.

Народився А.Сваричевський 29 січня 1930 року у селі Баговиці Кам'янець-Подільського району в учительській сім'ї.

Важке воєнне та повоєнне дитинство пройшло в невеликому хуторі Гуцули, розташованому на денці гірської чаші мальовничих Медоборів.

1949 року закінчив Дерев'янську середню школу, а 1953 року - Кам'янець-Подільський педагогічний інститут. Працював у Хмельницькому учителем, викладачем технікуму, завідувачем кабінету української мови і літератури Хмельницького обласного інституту удосконалення вчителів, завідував лабораторією гуманітарних предметів цього ж закладу, нині - заступник редактора науково-методичного журналу "Педагогічний вісник".

Зацікавлення рідним краєм Анатолій Володимирович виніс з дитинства, насамперед, - від діда Йосипа, який ще підлітком, працюючи опалювачем у панському мастку, самотужки вивчив три мови, знав і переповів

дітям й онуку чимало переказів і легенд. Але найбільший засів у синівську душу зробила матір Зінаїда Йосипівна, учителька-словесник. Вона любила свій край, історію і літературу; книги для неї були святинєю. Давала дітям читати вірші поета-подолянина Степана Руданського, переписані нею ще в той час, коли твори гумориста ходили в рукописах. Знала напам'ять уривки з поезій Адама Міцкевича про гордий Кам'янець, скелясті береги Смотрича, красунь-подолянок, вивчала походження назв навколишніх сіл. То ж не випадково син зацікавився краєзнавством ще під час навчання в школі, розвинув свій інтерес в студентські роки, в інституті надбав навички пошуковця. Після закінчення вузу, працюючи на педагогічній роботі, систематично досліджував історію Поділля. Він широко популяризує минуле краю в науковій і місцевій періодиці, бере участь у Подільських науково-краєзнавчих конференціях.

Свій науковий пошук А.Сваричевський спрямував у русло літературного краєзнавства. Особливо плідно вивчав матеріали, пов'язані з перебуванням Лесі Українки на Хмельниччині. Його публікації викликали позитивні відгуки багатьох лесезнавців. "Я прямо "накинулась" на статтю про Полонне "Слідами Лесі Українки" ("Жовтень", 1968, №8). Автор статті мені невідомий, але зі змісту побачила, що він

совісно переглянув листи Лесі Українки, друковані й недруковані, знайшов (як це тепер важко) людей, що або самі пам'ятають, або чули про Лесю Українку і її дядька Григорія Антоновича. За все це належить авторіві Анатолію Володимировичу велика подяка", - писала Марія Деркач, кандидат філологічних наук, упорядниця п'ятитомника Лесі Українки.

"Ретельне дослідження на перший погляд незначних фактів часом відкриває нові, досі незнані, сторінки письменника. Саме такою є праця Сваричевського, яка доповнює наші уявлення про видатну поетесу", - зазначила доктор філологічних наук зі Львова Л. Міщенко.

"Невеликий за розміром рукопис Сваричевського вартісний насамперед тим, що в ньому відкривається нова сторінка з біографії нашої славної і великої поетеси", - зазначив київський письменник кандидат філологічних наук, автор книг "Леся Українка", "Співачка досвітніх вогнів", упорядник "Спогадів про Лесю Українку" Анатоль Костенко.

Зверх 40 статей, присвячених перебуванню Лесі Українки в нашому краї, зокрема у Полонному, опублікував краєзнавець у пресі. Частина з них згодом була об'єднана у книзі "Буду жити. Слідами Лесі Українки на Хмельниччині", що 1991 року вийшла друком у видавництві "Поділля".

Учителька із селища Верхній Рогачик, що на Херсонщині, Алла Назаренко, довідавшись з "Освіти" про видання книги А. Сваричевського "Буду жити", попросила надіслати їй цю літературу розвідку.

Завдяки пошукам А. Сваричевського у Полонному 1971 року під час проведення республіканського Тижня літератури і мистецтва, присвяченого 100-річчю від дня народження поетеси на будинку школи №5, встановлено меморіальну дошку, а 1993 року в місті споруджено пам'ятник Лесі Українці.

Десятки років працює краєзнавець над літературно-мистецькою картою Хмельницької області. Митцям, які народилися або перебували в нашому краї, А. Сваричевський присвятив понад 60 статей, а також окрему книжку "Краса України - Поділля. Літературна карта Хмельниччини" (1991). Професор П. Свідер так відгукнувся на це видання: "Краєзнавець використовував різноманітні джерела та мате-

ріали - документи, дослідження, листи, спогади та свідчення сучасників, розповіді старожилів". З виходом цієї книжки автора привітали професор Миколаївського педінституту О. Кухар-Онишко, доцент Тернопільського педінституту Марія Козачок та ін.

Про перебування Тараса Шевченка на Поділлі краєзнавець А. Сваричевський розповів у 18 статтях й окремому виданні "Т. Г. Шевченко і Поділля" (1994). Обласна освітянська газета "Майбуття" дає високу оцінку цьому виданню, наголошуючи, що праця дуже потрібна нашим учителям і учням.

У цілій низці публікацій А. Сваричевський порушує пекучі проблеми рідної мови - генетичного коду нації, стверджує її визначальну роль у становленні національної школи, розглядає джерела етнопедагогіки і народознавства, їхні особливості на Поділлі та Волині і цим сприяє вихованню національної самосвідомості.

У колі інтересів Анатолія Володимировича також подільський фольклор як один із найважливіших компонентів народної духовності. 1991 року він видає методичний посібник "От де наша слава. Фольклор про історичні події на Поділлі і Волині".

Загалом А. Сваричевський надрукував у пресі понад 800 публікацій, статей, нарисів, рецензій, повідомлень. Їх використовують вчителі й учні Хмельниччини, студенти і науковці Кам'янець-Подільського, Тернопільського, Житомирського педінститутів, Чернівецького університету.

На статті і дослідження Сваричевського знаходимо посилання в виданнях академічних (Поділля: історико-краєзнавче дослідження.-К., 1994) та в інших наукових працях.

Працюючи нині в редакції науково-методичного журналу "Педагогічний вісник", А. Сваричевський велику увагу приділяє краєзнавству, запровадивши рубрики "З історії освіти на Поділлі", "Література рідного краю".

За педагогічну і громадську роботу А. Сваричевський нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради України, Почесною грамотою Міністерства освіти, медалями, знаком "Відмінник народної освіти України", має звання учителя-методиста, він лауреат обласної журналістської премії імені Ф. Савчука. Учасник війни.

Микола Магера

1. А. В. Сваричевський - краєзнавець і педагог: Бібліографічний покажчик.-Хмельницький, 1995.
2. Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали.-Кам.-Под., 1993.-С.76,100,189,340, 382.

3. Прокопчук В. С. Закоханий у Поділля// Подільські вісті.-1995.-2 лют.
4. Магера Микола. Від Дністра до Горині: Творчий портрет вчителя// Освіта.-1996.-29 трав.